

Date: 19th December-2025

MAKTAB O'QUVCHILARI UCHUN RUS TILI O'QITISH METODIKASI

Mamanova Go'zal Arslanovna

Kudratova Moxira Xusanovna

Ramazonova O'g'ilo' Baxodir qizi

Qashqadaryo viloyati G'uzor tumani 14-son umumiy o'rta ta'lim maktabi
rus tili fani o'qituvchilari

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktab o'quvchilari uchun rus tilini o'qitish metodikasining nazariy va amaliy jihatlari yoritilgan. Maqolada yosh xususiyatlariga mos metodik yondashuvlar, dars jarayonini tashkil etish, kommunikativ va interaktiv metodlardan foydalanish, leksik va grammatik material bilan ishlash usullari hamda baholash tizimi keng tahlil qilingan. Shu orqali o'quvchilarning til kompetensiyasini mustahkamlash va kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirishga yo'naltirilgan samarali metodlar taqdim etilgan.

Kalit so'zlar: rus tili, o'qitish metodikasi, maktab o'quvchilari, yosh xususiyatlari, kommunikativ metod, interaktiv usullar, leksik material, grammatik ko'nikmalar, baholash tizimi.

Kirish

Hozirgi davrda maktab ta'limida chet tillarini o'qitish o'quvchilarning umumiy bilim saviyasini oshirish, ularni kelajakdagi ta'lim va kasbiy faoliyatga tayyorlashda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Shu jihatdan rus tili umumta'lim maktablarida o'qitiladigan asosiy fanlardan biri bo'lib, o'quvchilarning muloqot doirasini kengaytirish, axborot manbalaridan samarali foydalanish hamda fan va texnika yutuqlarini o'zlashtirishiga xizmat qiladi. Rus tilini o'rganish orqali o'quvchilar nafaqat til bilimlariga, balki madaniyatlararo muloqot ko'nikmalariga ham ega bo'ladilar.

Maktab o'quvchilari uchun rus tilini o'qitish jarayoni ularning yosh xususiyatlari, psixologik holati va bilish imkoniyatlarini hisobga olgan holda tashkil etilishi zarur. Boshlang'ich sinflarda til o'rganishga qiziqish uyg'otish, to'g'ri talaffuz va oddiy nutqiy birliklarni shakllantirish muhim bo'lsa, yuqori sinflarda grammatik bilimlarni chuqurlashtirish, og'zaki va yozma nutqni rivojlantirish asosiy vazifa hisoblanadi. Shu sababli rus tili o'qituvchisidan dars jarayonida turli metod va usullardan o'rinli foydalanish talab etiladi.

Rus tilini o'qitish metodikasi til materialini samarali yetkazish, o'quvchilarda mustaqil fikrlash va erkin muloqot qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga yo'naltirilgan bo'lishi kerak. Dars jarayonida faqat qoidalarni yod oldirish emas, balki o'quvchini faol nutqiy faoliyatga jalb etish, real hayotiy vaziyatlarga mos mashqlar bilan ishlash muhim ahamiyatga ega. Shuningdek, interaktiv metodlar, ko'rgazmali vositalar va zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish rus tili darslarining samaradorligini oshiradi.

Asosiy qism

Date: 19th December-2025

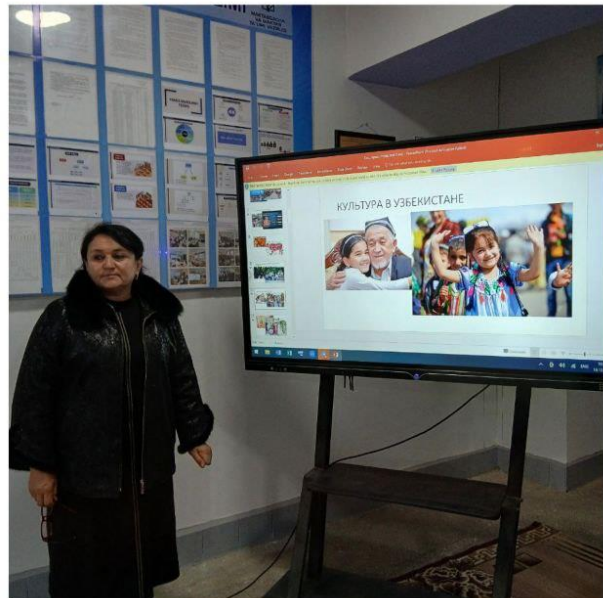
Rus tilini o'qitish metodikasining mazmuni va vazifalari. Rus tilini o'qitish metodikasi o'quvchilarga til bilimlarini berish bilan birga, ularda amaliy nutqiy ko'nikmalarni shakllantirishni ko'zda tutadi. Metodikaning asosiy vazifasi o'quvchilarning tinglab tushunish, gapirish, o'qish va yozish malakalarini kompleks rivojlantirishdan iboratdir. Tilni o'rganish jarayonida leksik, grammatik va fonetik materiallar o'zaro uzviy bog'liq holda o'rgatilishi lozim.

Maktab sharoitida rus tilini o'qitish o'quvchilarning tilga bo'lgan qiziqishini oshirish, ularni mustaqil fikrlashga undash va nutqiy faolligini kuchaytirishga yo'naltirilgan bo'lishi kerak. Shuningdek, o'quvchilarda rus tilidan kundalik hayotda, o'qishda va kelgusidagi kasbiy faoliyatda foydalanish ehtiyoji shakllantiriladi.

O'quvchilarning yosh xususiyatlariga mos metodik yondashuvlar. Boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun rus tilini o'qitishda o'yinli mashqlar, ko'rgazmali vositalar, rasm va kartochkalardan foydalanish muhim hisoblanadi. Bu bosqichda asosiy e'tibor to'g'ri talaffuz, oddiy so'z va iboralarni o'zlashtirish hamda qisqa dialoglar tuzishga qaratiladi. She'rlar, qo'shiqlar va rolli o'yinlar bolalarning eslab qolish qobiliyatini rivojlantiradi.

O'rta sinflarda o'quvchilarning tahliliy fikrlash qobiliyati rivojlana boshlaydi. Shu sababli grammatik qoidalarni tushuntirish, matn bilan ishlash, savol-javoblar va kichik monologlar tuzish samarali hisoblanadi. O'quvchilarni mustaqil ishlashga o'rgatish, uy vazifalarini ijodiy tarzda tashkil etish muhim ahamiyatga ega.

Yuqori sinflarda rus tilini o'qitish murakkab grammatik tuzilmalar, uslubiy vositalar va keng qamrovli matnlar bilan ishlashga yo'naltiriladi. Bu bosqichda o'quvchilarning erkin fikr bildirish, bahs-munozaralarda qatnashish, yozma ishlar bajarish ko'nikmalari rivojlantiriladi.

Date: 19th December-2025

Rus tilini o‘qitishda qo‘llaniladigan asosiy metodlar. Rus tilini o‘qitishda an‘anaviy va zamonaviy metodlardan o‘rinli foydalanish dars samaradorligini oshiradi. An‘anaviy metodlar qatoriga grammatik-tarjima metodi kirib, u grammatik qoidalarni tushuntirish va matn tarjimasi orqali bilim berishga asoslanadi. Bu metod til tuzilishini chuqur o‘rganishda muhim bo‘lsa-da, nutqiy faollikni to‘liq ta‘minlay olmaydi.

Kommunikativ metod rus tilini o‘qitishda eng samarali yondashuvlardan biri hisoblanadi. Ushbu metodda o‘quvchilar muloqot jarayonida til birliklarini o‘zlashtiradilar. Dialoglar, rolli o‘yinlar, hayotiy vaziyatlarga asoslangan mashqlar o‘quvchilarning og‘zaki nutqini rivojlantiradi. Shuningdek, audio-lingval metod tinglab tushunish va takrorlash orqali talaffuzni shakllantirishga xizmat qiladi. Bu metod ayniqsa boshlang‘ich sinflarda samarali hisoblanadi. Zamonaviy ta‘limda interaktiv metodlar — aqliy hujum, klaster, loyiha metodi, muammoli ta‘lim kabi usullar rus tili darslarida keng qo‘llanilmoqda.

Rus tili darslarida nutq faoliyatini rivojlantirish. Rus tilini o‘rganishda nutq faoliyatining barcha turlari — tinglash, gapirish, o‘qish va yozish o‘zaro bog‘liq holda rivojlantirilishi zarur. Tinglab tushunish malakasini shakllantirish uchun audio va video materiallardan foydalanish samarali hisoblanadi. O‘qish jarayonida matn mazmunini tushunish, asosiy fikrni aniqlash va xulosa chiqarish ko‘nikmalari rivojlanadi.

Gapirish malakasini rivojlantirishda savol-javoblar, dialog va monolog mashqlari muhim o‘rin tutadi. Yozma nutqni rivojlantirish uchun diktantlar, insho va bayonlar o‘quvchilarning savodxonligini oshiradi. Ushbu faoliyat turlari dars jarayonida muvozanatli tashkil etilishi kerak.

Dars jarayonida innovatsion texnologiyalardan foydalanish. Zamonaviy ta‘lim jarayonida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish rus tili darslarining samaradorligini oshiradi. Multimedia taqdimotlar, elektron darsliklar, interaktiv mashqlar o‘quvchilarning darsga bo‘lgan qiziqishini kuchaytiradi. Onlayn platformalar orqali mustaqil mashqlar bajarish o‘quvchilarning bilimlarini mustahkamlashga xizmat qiladi. Bundan tashqari, loyiha asosida ta‘lim berish o‘quvchilarda jamoa bilan ishlash, mustaqil

Date: 19th December-2025

izlanish va taqdimot qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Bu usullar rus tilini o'qitishda innovatsion yondashuv sifatida muhim ahamiyat kasb etadi.

Rus tilini o'qitishda leksik material bilan ishlash metodikasi. Rus tilini o'rganishda lug'at boyligini oshirish muhim o'rin tutadi. Leksik material bilan ishlash jarayonida so'zlarning ma'nosi, talaffuzi, yozilishi va nutqdagi qo'llanishiga alohida e'tibor qaratilishi lozim. Yangi so'zlarni o'rgatishda ularni mavzular bo'yicha guruhlash, rasmlar, predmetlar va kontekst asosida tushuntirish samarali hisoblanadi.

O'quvchilarning yoshiga mos ravishda kundalik hayotda tez-tez ishlatiladigan so'z va iboralarni tanlash tavsiya etiladi. So'zlarni mustahkamlash uchun gap tuzish, moslashtirish mashqlari, sinonim va antonimlar bilan ishlash, kichik dialoglar tuzish kabi topshiriqlardan foydalanish mumkin. Bu jarayon o'quvchilarning nutqiy faolligini oshirishga xizmat qiladi.

Grammatik materialni o'rgatishning samarali usullari. Grammatik material rus tilini o'qitishning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Grammatik qoidalarni o'rgatishda murakkab tushunchalarni soddalashtirish, misollar orqali tushuntirish va amaliy mashqlar bilan mustahkamlash talab etiladi. Qoidalarni yod oldirishdan ko'ra, ularni nutq jarayonida qo'llashga o'rgatish samaraliroqdir.

Grammatika o'rganishda taqqoslash metodi, ya'ni ona tili bilan rus tilidagi grammatik tuzilmalarni qiyoslash o'quvchilarga qoidalarni tezroq anglashga yordam beradi. Jadval va sxemalardan foydalanish, qoida asosida mashqlar bajarish grammatik bilimlarni mustahkamlaydi.

Rus tili darslarida madaniy-ma'rifiy materiallardan foydalanish. Rus tilini o'qitishda faqat til materiallari bilan cheklanib qolmasdan, madaniy-ma'rifiy ma'lumotlardan foydalanish darslarning tarbiyaviy ahamiyatini oshiradi. Rus xalqining urf-odatlarini, bayramlari, adabiyoti va san'ati haqidagi qisqa matnlar o'quvchilarning dunyoqarashini kengaytiradi. Bunday materiallar orqali o'quvchilar millatlararo muloqot madaniyatini o'zlashtiradilar. Matn asosida savol-javoblar, muhokamalar va kichik ijodiy ishlar tashkil etish rus tilini o'rganishga bo'lgan qiziqishni kuchaytiradi.

Mustaqil ishlar va uy vazifalarini tashkil etish. Rus tilini o'rganishda mustaqil ishlar muhim ahamiyatga ega. Mustaqil ishlar o'quvchilarning o'z ustida ishlash ko'nikmalarini shakllantiradi, bilimlarni mustahkamlashga xizmat qiladi. Uy vazifalari o'quvchilarning yosh va tayyorgarlik darajasiga mos bo'lishi lozim.

Uy vazifalari sifatida matn tuzish, qisqa incho yozish, dialog tayyorlash, yangi so'zlar bilan gaplar tuzish kabi topshiriqlar berilishi mumkin. Shuningdek, audio yoki video materiallar asosida topshiriqlar berish zamonaviy yondashuv hisoblanadi.

Rus tilini o'qitishda baholash mezonlarining ahamiyati. Baholash o'quvchilarning rus tili bo'yicha bilim va ko'nikmalarini aniqlash bilan birga, ularni rag'batlantirish vazifasini ham bajaradi. Baholashda o'quvchilarning og'zaki nutqi, yozma ishlari, lug'at boyligi va grammatik savodxonligi inobatga olinadi.

Date: 19th December-2025

An'anaviy baholash bilan bir qatorda, reyting tizimi, testlar va loyiha ishlari orqali baholash o'quvchilarning faolligini oshiradi. O'z-o'zini baholash elementlaridan foydalanish ham o'quvchilarda mas'uliyat hissini kuchaytiradi.

Xulosa

Maktab o'quvchilari uchun rus tilini o'qitish metodikasi zamonaviy ta'lim jarayonining muhim tarkibiy qismidir. Tadqiqot va amaliy tajribalar shuni ko'rsatadiki, samarali ta'lim faqat grammatik qoidalarni tushuntirish bilan cheklanmay, balki o'quvchilarning tinglab tushunish, gapirish, o'qish va yozish ko'nikmalarini kompleks rivojlantirishga yo'naltirilishi lozim. Shu nuqtai nazardan, metodik yondashuvlar yosh xususiyatlarini, psixologik holatni va individual imkoniyatlarni hisobga olgan holda tanlanishi muhim ahamiyatga ega.

Boshlang'ich sinflarda o'yinli va ko'rgazmali usullar, o'rta sinflarda dialog va matn tahlili, yuqori sinflarda esa murakkab grammatik va uslubiy materiallar bilan ishlash o'quvchilarning tilga bo'lgan qiziqishini oshiradi va ularni mustaqil fikrlashga o'rgatadi. Kommunikativ va interaktiv metodlar, multimedia va loyiha ishlari o'quv jarayonini qiziqarli, samarali va natijaviy qiladi.

Shuningdek, rus tilini o'qitish nafaqat lingvistik bilim berish, balki millatlararo muloqot madaniyatini shakllantirish, tarbiyaviy va madaniy ahamiyatga ega bo'lgan jarayon sifatida ham qaralishi lozim. Baholash va nazorat tizimi o'quvchilarning bilim va ko'nikmalarini aniqlash bilan birga, ularni rivojlantirish va rag'batlantirish vazifasini bajaradi.

Umuman olganda, rus tilini o'qitish metodikasi o'quvchilarning til kompetensiyasini mustahkamlash, kommunikativ va ijodiy ko'nikmalarini rivojlantirish, shuningdek, ta'lim jarayonini zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida tashkil etish bilan bog'liqdir. O'qituvchining ijodiy yondashuvi, metodik mahorati va innovatsion texnologiyalardan oqilona foydalanishi rus tili darslarining samaradorligini sezilarli darajada oshiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Passov E.I. Chet tillarni o'qitish metodikasi. Moskva: Prosveshchenie, 2010, 256 b.
2. Shchukin A.N. Chet tilini o'qitish nazariyasi va amaliyoti. Moskva: Akademiya, 2012, 312 b.
3. Jalolov J. Chet tillarni o'qitish metodikasi. Toshkent: Fan, 2015, 198 b.
4. Hoshimov O'., Yo'ldoshev S. Pedagogik texnologiyalar. Toshkent: Ta'lim, 2018, 224 b.
5. Axmedov B. Zamonaviy ta'limda interaktiv metodlar. Toshkent: Innovatsiya, 2020, 180 b.
6. Richards J.C., Rodgers T.S. Approaches and Methods in Language Teaching. Cambridge: Cambridge University Press, 2014, 320 b.
7. Brown H.D. Principles of Language Learning and Teaching. New York: Pearson, 2013, 356 b.

Date: 19th December-2025

8. Larsen-Freeman D. Techniques and Principles in Language Teaching. Oxford: Oxford University Press, 2012, 304 b.
9. Stern H.H. Fundamental Concepts of Language Teaching. Oxford: Oxford University Press, 2010, 288 b.

